

per Joaquim Espinós a *Història d'un entusiasme. Nietzsche a la literatura catalana* (2009)— el llibre neixi coix i no puguem considerar que respongui a una descripció rigorosa i actualitzada del fenomen que pretén descriure.

Oriol PONSATÍ-MURLÀ
Universitat de Girona

oriol.ponsati@udg.edu | DOI: <https://dx.doi.org/10.1344/conv47661>

Alastair NORCROSS

Morality by Degrees: Reasons Without Demands

Oxford: Oxford University Press, 2020

170p., ISBN: 9780198844990

A *Morality by Degrees*, Alastair Norcross exposa de manera concisa, divertida i persuasiva una posició ben provocadora dins l'àmbit de l'ètica conseqüencialista: el conseqüencialisme escalar. Aquesta postura suggereix un marc conceptual radicalment revisionista tant del pensament moral quotidià com dels consensos acadèmics en filosofia moral, ja que pretén negar les propietats dicotòmiques que tradicionalment prenem com a centrals en l'àmbit ètic, com ara les nocions de permissibilitat o obligatorietat moral. El conseqüencialisme escalar tan sols reconeix les diferències en el grau de valor associat a diferents alternatives de cada decisió, que constituïrien de per si tota raó moral per a l'acció. Aquestes idees han estat desenvolupades pel mateix autor en una sèrie d'articles al llarg de més de tres dècades,¹ però a *Morality by Degrees* hi apareixen defensades de manera més sistemàtica i integrada.

1 Cf. F. Howard-Snyder, A. Norcross, «A Consequentialist Case for Rejecting the Right», *Journal of Philosophical Research* 18 (1993): 109-125 [https://doi.org/10.5840/jpr_1993_17]; A. Norcross, «Good and Bad Actions», *Philosophical Review* 106/1 (1993): 1-34 [<https://doi.org/10.2307/2998340>]; Id., «Contextualism for Consequentialists», *Acta Analytica* 20/2 (2005): 80-90 [<https://doi.org/10.1007/s12136-005-1023-1>]; Id., «Reasons Without Demands: Rethinking Rightness», dins J. Dreier (ed.), *Contemporary Debates in Moral Theory* (Malden, MA: Blackwell, 2006), 38-54; Id., «The Scalar Approach to Utilitarianism», dins H. West (ed.), *The Blackwell Guide to Mill's Utilitarianism* (Malden, MA: Blackwell, 2006), 217-232.

La postura que defensa Norcross s'emmarca dins la família conseqüencialista de teories morals i, si bé ell mateix n'ostenta una versió utilitarista (això és, en la seva teoria del bé, o del valor, pren certa noció de benestar com l'únic valor intrínsec), formula els seus arguments en termes generals, fent abstracció de qüestions específicament axiològiques. Sigui quina sigui la noció de valor que prenem com a bona, el conseqüencialisme s'entén generalment com una teoria sobre les accions correctes, o permissibles. Específicament, la versió més comuna de fer-ho és a través del conseqüencialisme maximitzant, que tan sols pren com a permissibles les alternatives de decisió òptimes, això és, tals que no existeix una altra alternativa de decisió millor. Altres nocions deòntiques estàndard, com la d'obligatorietat, deure o acció correcta són interdefinibles en els mateixos termes.

Una de les objeccions més comunes a aquesta mena de postures és que resulten en una moral massa exigent, tal que cap de les accions de la vida quotidiana seria permissibile, i no hi hauria marge per les accions supererogàries, això és, superiors al mínim exigible. Una alternativa és adoptar un conseqüencialisme de tipus *satisficiant*², que estableix un llindar (subòptim) per a la permissibilitat, tal que superar-lo resulta en una acció supererogària, però no és obligatori, sinó facultatiu. Per exemple, si convido un amic a un cafè quan podria destinar els mateixos diners a alleujar la fam mundial i, crucialment, estic d'acord que, de fet, seria més bondadós (tindria millors conseqüències) optar per aquesta darrera opció, el conseqüencialisme maximitzant em comprometria amb el judici que he actuat de manera impermissible, mentre que el conseqüencialisme satisficiant podria (assumint que estem sobre el llindar mínim) permetre totes dues accions malgrat aprovar més de l'acte bondadós, que es consideraria supererogatori.

Per a Norcross, totes dues posicions pateixen problemes derivats de l'arbitrarietat de prendre com a especialment moralment rellevant un o altre llindar, sigui o no òptim. De fet, la seva objecció és més general: no hi

2 Aquest terme vol traduir l'anglès *satisficing*, un mot creuat entre *satisfy* ('satisfer') i *suffice* ('ésser suficient', 'bastar'), encunyat per Herbert Simon (1956) com a tecnicisme per descriure una heurística de decisió en què s'estableix un llindar en el nivell de satisfacció i se selecciona la primera alternativa considerada que iguala o supera aquest llindar, enlloc de l'alternativa maximitzant, o sigui, que presenta el major nivell de satisfacció assolible entre totes. Cf. H. Simon, «Rational choice and the structure of the environment», *Psychological Review* 63 (1956): 129-138 [https://doi.org/10.1037/h0042769].

ha, com a tals, exigències morals, sinó tan sols raons morals que són, si no idèntiques, isomòrfiques respecte les valoracions graduals i comparatives que podem fer de les conseqüències que tindrien les diferents alternatives que valorem en un moment de decisió donat. D'aquesta anàlisi se'n desprèn que no existeix cap quantitat diminuta o marginal de valor entre les alternatives que justifiqui l'adscripció d'una propietat dicotòmica d'especial importància deontica a efectes de decidir o valorar la conducta moral dels agents.

Així doncs, el primer capítol introductor del llibre presenta i motiva una noció mínima de conseqüencialisme, per tal d'ubicar el debat en el context general de la filosofia contemporània, i distingir-ne nítidament els conceptes bàsics. Davant d'una elecció, cada alternativa de decisió estaria associada a un món possible que se'n seguiria (o un conjunt d'ells si tenim en compte la dimensió estocàstica del curs dels esdeveniments), i que al seu torn és comparable en el seu grau de valor respecte els móns possibles vinculats a les altres alternatives. A diferència d'altres teories morals, qual-sevol posició conseqüencialista es compromet a explicar la moralitat de les accions fent exclusivament referència al valor associat a aquestes diferents alternatives de decisió. Això pot implicar diferents conceptes morals i diferents maneres de relacionar-los amb les alternatives disponibles i el seu valor, però exclou la consideració (directa, si més no) de factors comunament discutits en l'àmbit ètic, com ara el caràcter dels agents, la forma o naturalesa intrínseca de l'acció, o la capacitat d'accions passades entre d'altres.

Un cop demarcat el camp pròpiament conseqüencialista, en el segon capítol, Norcross se centra en la distinció entre acció correcta i incorrecta (en anglès, *right* i *wrong*) per tal d'entrar en detall en la discussió sobre l'exigència moral. Malgrat el principal adversari dialèctic del capítol i del llibre és, en aquest sentit, el conseqüencialisme maximitzant, que marcara aquesta línia divisòria en l'òptim, cal remarcar que el capítol també destina una quantitat notable d'atenció a desinflar, si més no, la versió habitual de l'objecció a la sobreexigència, fent especial èmfasi en la manca de fiabilitat metodològica d'adscripcions que podríem trobar intuïtives sobre què és o no moralment adequat, així com en la importància d'evitar confusions respecte l'atribució de càstigs o culpes donat el marc conseqüencialista. Aquest punt remet a l'observació clàssica que, malgrat algú que defensí el conseqüencialisme maximitzant pugui catalogar un nombre sorprenent d'accions com a incorrectes o impermissibles, això no implica cap compromís amb la necessitat de vincular-hi cap forma de censura, ja que les

accions de censura són, en si, accions tan sols pertinents en la mesura que promoguin el bé, cosa que rara vegada serà contraintuitivament recomanada per la pròpia teoria.

La posició exposada i defensada en aquest segon capítol no seria, per tant, una concessió a la fortalesa de l'objecció a la sobreexigència moral (tal i com ho és, en cert sentit, el conseqüencialisme satisfició), si no un qüestionament de la pròpia noció que hi ha exigències o requeriments morals a l'acció, subjacent tant a l'objecció com a les formulacions comunes d'una i altra forma de conseqüencialisme. En cert sentit, i a la llum de les caracteritzacions del capítol anterior, aquest focus en el compliment d'obligacions i altres formes de realisme sobre propietats deontològiques binàries és representat com un acomodament indegut a enfocaments deontològics sobre l'acció moral, impropri o aliè als fonaments del conseqüencialisme.

En els capítols tercer i quart, Norcross carrega, respectivament, contra les nocions comunes d'accions bones o dolentes, i d'accions que perjudiquen o beneficien algú altre. En el primer cas, el problema remet a la impossibilitat d'identificar un llinar comparatiu específic que sigui pertinent per a totes les accions que podríem voler catalogar de bones (o dolentes). En particular, diversos intents de definició tendeixen a cercar la comparació entre el valor del món possible en què l'acció es duu a terme, amb el món en què no es duu a terme, però generalment no hi ha tan sols un sol món en què l'acció no es duu a terme: hi ha el món en què l'agent simplement roman immòbil, el món més probable després d'aquell que, de fet, s'ha produït, i diversos altres móns possibles que hom podria voler tenir en compte per establir la comparació rellevant. Cap d'aquestes operacionalitzacions alternatives, però, no presenta ni una rellevància moral especial de per si, ni un encaix consistent amb valoracions intuïtives per a una llarga successió de contraexemples *ad hoc* que, més enllà de l'artifici propi dels experiments mentals, no apel·len a circumstàncies particularment extraordinàries en la vida moral convencional. Per exemple, decidir emprendre una acció que duu a la mort gratuïta de nou persones, essent una alternativa igualment costosa no matar-ne cap, no passaria a ser considerada bona pel fet que restar immòbil hagués dut, de per si, a la mort de deu persones.

De la mateixa manera, quan valorem si hem perjudicat o beneficiat una altra persona, està infradeterminat quin és el món possible rellevant de comparar respecte el que conté l'acció avaluada, tal que la persona en qüestió hi sortiria més ben o mal parada. Per qualsevol proposta de definició general, anàloga a les del capítol anterior, trobem problemes i contrae-

xemples basats en el fet que, dintre del major o menor grau de benefici que algú gaudeix en els diversos móns possibles que poden seguir una elecció, cap llinard concret resulta especialment moralment rellevant.

Arribats al capítol cinquè, Norcross fa una valoració d'on ens deixa la posició per la qual ha advocat: que no podem adscriure cap de les categories binàries tradicionals que emprem per avaluar les accions ni, de fet, podem tan sols comparar el grau de bondat entre alternatives vinculades a decisions diferents. Breument, Norcross esbossa una versió més radical de la seva posició, que prendria tots els judicis sobre permissibilitat, bondat, i d'altres, com a judicis equivocats sobre entitats inexistents, per la qual cosa suggereix que caldria tan sols fornir una bona teoria de l'error, que expliqui per què tanta gent creu estar parlant amb sentit quan empra aquests conceptes. Per contra, però, la seva estratègia principal és una forma de reduccionisme que estableix que, malgrat no existeixin aquestes propietats normatives, els nostres judicis que les emprem poden descriure proposicions vertaderes, en la mesura que constitueixen, en el fons, comparacions susceptibles de ser vertaderes entre mons determinats d'acord amb el context de proferència lingüística. Aquesta interpretació contextualista de les categories morals tradicionals és discutida en detall en els dos darrers capítols del llibre, cinquè i sisè, tot mostrant la diversitat de factors que poden fer ressaltar un llinard com a rellevant en el discurs ordinari, i discutint els guanys de la postura escalar i contextualista de Norcross per a alguns problemes àmpliament discutits en filosofia moral analítica, pel que fa a l'acció grupal, la possibilitat d'avaluar accions suposant un univers determinista, i el fet que els beneficiaris de diferents accions disponibles puguin no ser idèntics.

La tesi defensada per Norcross en aquest llibre resulta d'una gran radicalitat teòrica, ja que els conceptes que s'hi neguen (deure moral, acció bona, permissibilitat moral, entre diversos altres) són presos amb gran freqüència com a nuclears, i fins i tot definitoris de la filosofia moral com a àmbit, dins i fora de la tradició conseqüencialista. En aquest sentit, resulta especialment curiós que l'autor pugui atribuir-li sense dificultats un pedigrí històric ben respectable a partir de certs passatges clàssics de la història de l'utilitarisme, i que, de fet, estableixi molt convincentment un elevat grau d'harmonia entre la seva postura i les raons de ser del conseqüencialisme, així com la gran plausibilitat que, de fet, cometem errors conceptuals d'aquest ordre de magnitud en filosofia moral. Tot i això, no seria d'estranyar que el *modus ponens* de l'autor sigui el *modus tollens* de més d'un

lector, donada la força i extensió de la intuïció que, per exemple, certes decisions poden ser tan terribles que *realment* són impermissibles, amb total independència del context en què hom estigui parlant. D'altra banda, malgrat aquesta radicalitat teòrica, tal i com indica el propi Norcross, la seva proposta de reformulació del conseqüencialisme no té implicacions pràctiques especialment sorprenents per a altres conseqüencialistes, la qual cosa també podria dur alguns crítics a sospitar, si no de la seva validesa, de la importància d'algunes distincions conceptuals discutides en el llibre. D'altra banda, però, poques preguntes podrien semblar més importants per qui s'interessi per aquest àmbit que si tenim obligacions, deures i similars, i a *Morality by Degrees* s'hi presenta de manera autocontinguda, divertida i rigorosa una proposta de revisió radical d'aquests conceptes fonamentals en filosofia moral.

Martí BRIDGEWATER MATEU
Universitat de Barcelona

ma.bridgewater@ub.edu | DOI: <https://dx.doi.org/10.1344/conv47006>

Margarita MAURI ÁLVAREZ

La relación razón-pasión. Aristóteles, R. Descartes y J. Butler

Tirant Humanidades: Valencia, 2022

119p., ISBN: 9788419226273

El libro *La relación razón-pasión. Aristóteles, R. Descartes y J. Butler*, escrito por la Dra. Margarita Mauri, catedrática de Ética de la Universidad de Barcelona, es una investigación filosóficomoral cuyo objeto de estudio es la relación entre la razón y las pasiones. Para ello, se acude a textos de Aristóteles, René Descartes y Joseph Butler, si bien la autora advierte al lector al comienzo del libro que «esta investigación trata, fundamentalmente, de Aristóteles» (p. 15). Margarita Mauri establece el objetivo de la investigación en: a) determinar qué son las pasiones y desde qué perspectiva aparecen en los textos aristotélicos; y b) analizar y discutir las diferentes interpretaciones sobre la definición del término 'pasión' que se encuentran en autores contemporáneos.

Estructurado en tres partes, cada una dedicada a un autor, seguidas de unas conclusiones generales, el lector está delante de un texto riguroso y técnico, sin perder, por ello, un ápice de claridad. Aunque esté orientado